

PROGRAM FUNKCJONALNO UŻYTKOWY DLA PRAC REMONTOWYCH W PRZECHODZISKU

Fot. 1 Drewniana kapliczka w Przechodzisku, stan przed konserwacją 2024r, widok ogólny.

OBIEKT- Kapliczka w Przechodzisku

LOKALIZACJA- Przechodzisko

ZLECENIODAWCA- Parafia p.w. Niepokalanego Poczęcia N. M. P. w Drelowie, ul. Męczenników Podlaskich 28, Drelów

AUTOR OPRACOWANIA- Konserwator Dziej sztuki mgr Zofia Kamińska

ZAKRES OPRACOWANIA-

1. Opis obiektu
2. Ocena stanu zachowania.
3. Założenia programowe odwodnienia i osuszenia fundamentów kaplicy.

1. OPIE OBIEKTU.

Drewniana kapliczka została zbudowana w 1939 r. ze środków finansowych wsi na kawałku działki, której użyczył pan Kołkowicz. Usytuowana została w tym miejscu dawnej kapliczki, która stała na legarach nad rowem melioracyjnym. Wcześniejsza kapliczka była podobna w formie jednak bardziej dekorowana elementami snycerskimi w szczycie. Na archiwalnej fotografii z 1937 r. widać fragment dekoracji wcześniejszej kapliczki.

Fot. 2 Drewniana kapliczka w Przechodzisku, stan przed 1939 r, widok ogólny.

W roku 1939 wybudowano lub przebudowano kapliczkę, która przetrwała do naszych czasów. Jest to prosty w formie drewniany budynek z dwuspadowym dachem i wysuniętym szczytem podpartym skośnymi belkami tworząc rodzaj ganku (zadaszenia). Ściany kapliczki są pokryte deskowaniem pionowym podobne jak szczyt. Powierzchnia drewna obecnie pomalowana jest w kolorze jasnego brązu. Dach pokryty jest blachą ocynkowaną kładzioną na rąbek stojący. Na kalenicy dachu umieszczono metalowy krzyż, a po prawej stronie wykonano rodzaj sterczyny zwieńczonej również krzyżem. Do wnętrza kapliczki prowadzą dwuskrzydłowe drzwi przeszklone w górnych płycinach. Teren na którym znajduje się kapliczka otoczony jest współczesnym ażurowym murem wykonanym z cementowych cegieł w systemie przęsłowym, gdzie każde przęsło dzieli słup mурowany nakryty czterospadową

betonową nakrywą. Na teren kapliczki prowadzi ażurowa metalowa brama wykonana wspólnie.

2. OCENA STANU ZACHOWANIA

Stan kapliczki drewnianej można określić jako zagrożony częściowym zniszczeniem. Na powierzchni deski można zaobserwować liczne zniszczenia pochodzenia mechanicznego i biologicznego. Brakujące fragmenty, ubytki drewna spowodowane procesami degradacji widoczne są szczególnie w dolnych partiach oraz w podbitce ganku. Cała powierzchnia drewna pokryta została warstwami farb olejnych barwy jasnego brązu. Obiekt eksponowany na zewnątrz uległ zniszczeniom typu chemicznego, mikrobiologicznego i mechanicznego. Narażony był od lat na zmienne warunki atmosferyczne, które przyspieszały proces degradacji drewna. Odpowiedzialne za degradację drewna są również bakterie, które w warunkach wysokiej wilgotności podłoża powodowały zmiany struktury drewna na poziomie ścianek komórkowych i w rezultacie rozkład celulozy i hemicelulozy. Podwyższona wilgotność sprzyjała również rozwojowi grzybów, które występują tutaj na powierzchni jak i wewnątrz tkanki drzewnej. Procesy rozkładu drewna powodują zmiany makro i mikrostrukturalne wpływające na jego cechy fizyczne i mechaniczne. Większość przyczyn powiązana w tym przypadku powiązana jest ze sobą i przebiega cyklach wysychania i nawilżania drewna. Drewniane elementy zasiedlone przez glony (zelenice), które pokrywają powierzchnię drewna warstwą nitkowatych kolonii zabarwiają drewno na zielono w dolnych partiach budynku. Po pewnym okresie rozwoju glony wchodzi w symbiozę z grzybami i formują porosty. Porażone porostami drewno zmienia barwę, a procesy życiowe organizmów zasiedlających wpływają niszcząco na jego strukturę. Oprócz czynników biologicznych drewno uległo zniszczeniu związanym z działaniem czynników atmosferycznych, które wywołały zmiany natury chemicznej i fizycznej przypominającej wietrzenia skały. Pod wpływem cykli nasłonecznienia, nawilżenia, wysychania i zamarzania deski uległy licznym uszkodzeniom, które wpłynęły na znaczne obniżenie wytrzymałości mechanicznej drewna. Porozsychane i spękane elementy utraciły swoje właściwości, w miejscach, gdzie złuszczyła się farba pokrywająca powierzchnię desek. Oprócz destrukcji wynikającej z zamarzania wody w nawilżonych włóknach drewna dodatkowo obciążone mechanicznie deski wyłamywały się i odpadały z konstrukcji i rozwarstwiały, szczególnie w części podwaliny i pionowych belek znajdujących się z nimi w bezpośrednim kontakcie.

Fot. 3 Drewniana kapliczka w Przechodzisku, stan przed konserwacją 2024r, zbliżenie zniszczeń podwaliny.

Fot. 4 Drewniana kapliczka w Przechodzisku, stan przed konserwacją 2024r, zbliżenie zniszczeń podbitki ganku.

Wszystkie opisane zniszczenia chociaż w nieco mniejszym zakresie dotyczą stolarki okiennej i drzwi ,

Obserwuje się liczne spękania, deformacje, rozszczelnienia, ubytki kitów przeszklenia i złuszczenia farby.

Fot. 5 Drewniana kapliczka w Przechodzisku, stan przed konserwacją 2024r, widok ukazujący zniszczenia okna.

Brak zabezpieczenia powłokami malarskimi powierzchni drewna o dość niskiej jakości spowodował wypłukania i wyżłobienia bieli drewna. Wypaczenia opasek wokół okna. Toczone ozdoby mocowano na stalowe gwoździe, których produkty korozji można zaobserwować na powierzchni drewna. Postępująca oksydacja powoduje spękania drewna w bezpośrednim kontakcie z metalem i tym samym rozszczelnienia powodujące wnikanie wody w głąb struktury elementów.

Elementy metalowe, takie jak zadaszki w części daszku są zdeformowane pod wpływem naprężeń termicznych, na całej powierzchni pokryte są warstwą tlenków oraz pozostałościami powłok malarskich w dużej mierze złuszczonych. Dodatkowo pokryte są cienką warstwą zanieczyszczeń innego pochodzenia oraz grubą warstwą zielenicy.

Fot. 6 Drewniana kapliczka w Przechodzisku, stan przed konserwacją 2024r, widok ukazujący zniszczenia metalowej sterczyny na dachu,

Zniszczeniom uległy również betonowe opaski, cokół wykonany z ozdobnych odlewów betonowych, schodki i murek wokół kapliczki. Brak izolacji przeciwwilgotnościowej od podłoża spowodował przenoszenie naprężeń związanych z przemarzaniem gruntu oraz nawilżaniem. Widoczne są strukturalne spękania i odspojenia na granicy drewno- zaprawa mineralna w obrębie betonowych opasek i obrzutek części cokołowej.

Drewniana kapliczka w Przechodzisku, stan przed konserwacją 2024r, widok ogólny.

Fot. 7 Drewniana kapliczka w Przechodzisku, stan przed konserwacją 2024r, zbliżenie betonowego stopnia przy wejściu, widoczne spękania strukturalne.

Fot. 8 Drewniana kapliczka w Przechodzisku, stan przed konserwacją 2024r, zbliżenie ukazujące część cokołową, widoczne zniszczenia i spękania części murowanej i podwaliny drewnianej.

Estetyczne zniszczenia dotyczą współczesnego ogrodzenia, które stanowi nowy element tego założenia i powinien być wymieniony lub zupełnie zlikwidowany. Tradycyjnie kapliczki tego typu albo miały ogrodzenie w formie drewnianego płotu albo nie były ogrodzone. W

przypadku Przechodzisk w okolicy znajdują się jeszcze trzy kapliczki wykonane wspólnie, co tworzy kompleks nieprzemyślany estetycznie i niepotrzebny w aspekcie kultu.

Bramka [prowadząca do kapliczki również wspólna, nie nosi znamion powiązania stylistycznego z obiektem i należałoby usunąć ją z otoczenia zabytkowej kapliczki.

Wnętrze kapliczki w dość dobrym stanie wymaga prac związanych z malowaniem, dezynfekcją i uzupełnieniami na powierzchni ścian.

Fot. 9 Drewniana kapliczka w Przechodzisku, stan przed konserwacją 2024r, widok wnętrza.

Ogólnie biorąc, działanie niszczące czynników zewnętrznych miało charakter powolny ale w połączeniu z czynnikami biotycznymi stanowi obecnie poważne zagrożenie dla trwałości elementów drewnianych znajdujących się na otwartej przestrzeni. Stan obiektu można, jak na wstępie nadmieniono, określić jako i wymagający interwencji.

3. Założenia programowe .

Założenia konserwatorskie przewidują wykonanie zabiegów w pełnym zakresie na tych elementach drewna, które wykazują właściwe własności mechaniczne i spełniają nadal rolę konstrukcyjną w obiekcie. Dotyczy to deskowania, drzwi i okien . Pozostałe fragmenty znajdujące się w przyziemiu, czyli podwalina i końcówki belek w

kontakcie z podwaliną, zaleca się przeznaczyć do wymiany, ponieważ utraciły wszelkie własności mechaniczne i stanowią zagrożenia dla stabilności obiektu. W celu zahamowania dalszych biotycznych procesów niszczących, zaleca się zastosowanie środków biobójczych – likwidujących zielenice, grzyby, pleśnie i bakterie. W drugim etapie konieczne byłoby zastosowanie środków stabilizujących i utrwalających np. glikol polietylenowy. Podobne efekty mogłoby przynieść również zastosowanie w stanie wilgotnym akrylanu magnezu (żywica rozpuszczalna w wodzie).

Do rekonstrukcji fragmentów przeznaczonych do wymiany, zaleca się użyć drewna wysezonowanego, najlepiej historycznego.

Należy przewidzieć demontaż części betonowych opasek i schodków, a następnie wykonanie nowych z uwzględnieniem izolacji poziomej. Należy wykonać również naprawę dekoracyjnego fryzu cokołowego i cokołu.

Zaleca się przywrócenie pierwotnych elementów dekoracyjnych, które znajdowały się pierwotnie na całej długości krawędzi wysuniętego ganku.

Należy wykonać zabiegi naprawcze w obrębie pokrycia dachu i uszczelnić miejsca łączenia go z drewnem.

Proponuje się usunąć współczesne ogrodzenie wykonane z pustaków cementowych i współczesnej bramki i zastąpienie go tradycyjnym płotem z drewnianych sztachet z drewnianą furtką.

4. Proponowane zabiegi konserwatorskie.

Cokół

1. Naprawa opasek cementowych i pasa cokołowego.
2. Wykonanie niezbędnych izolacji przeciw wilgotnościowych.
3. Wykonanie nowych schodków i chodnika.

Drewno (ściany, okna, drzwi)

1. Usunięcie elementów drewnianych , które straciły swoje własności techniczne.
2. Oczyszczenie powierzchni drewna z wtórnych powłok.
3. Dezynfekcja drewna.
4. Impregnacja wzmacniająca strukturę tych elementów, które uległy zniszczeniom, ale które przeznaczone do zabiegów konserwatorskich.
5. Uzupelnienie ubytków drewna (niewielkich) kitem wypełniającym na bazie pyłu drzewnego i spoiwa akrylowego.
6. Uzupelnienie ubytków drewna.
7. Uzupelnienie szklenia i wykonanie nowych uszczelnień masami przeznaczonymi do szklenia
8. Wykonanie nowej powłoki zabezpieczającej powierzchnię.

Metal

1. Oczyszczenie powierzchni z nawarstwień.
2. Wykonanie niezbędnych napraw i uszczelnień z uwzględnieniem koniecznej wymiany blachy metalowej. Uszczelnienie metodami dekarскими miejsc wykazujących ryzyko przecieku.
3. Naprawa dekoracyjnych sterczyn metalowych.
4. Naprawa łączy metalu z elementami drewnianymi.

Opracowała

Konserwator Dziej Sztuki

mgr Zofia Kamińska

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA.

Fot. 10 Drewniana kapliczka w Przechodzisku, stan przed konserwacją 2024r, widok ogólny.

Fot. 11 Drewniana kapliczka w Przechodzisku, stan przed konserwacją 2024r, widok ogólny.

Fot. 12 Drewniana kapliczka w Przechodzisku, stan przed konserwacją 2024r, widok ogólny.

Fot. 13 Drewniana kapliczka w Przechodzisku, stan przed konserwacją 2024r, widok ogólny.

Fot. 14 Drewniana kapliczka w Przechodzisku, stan przed konserwacją 2024r, widok ukazujący ubytki podbitki ganku od lica i od spodu.

Fot. 15 Drewniana kapliczka w Przechodzisku, stan przed konserwacją 2024r, okablowania elektryczne.

Fot. 16 Drewniana kapliczka w Przechodzisku, stan przed konserwacją 2024r, widok cokołu z dekoracyjnymi odlewami betonowymi.

Fot. 17 Drewniana kapliczka w Przechodzisku, stan przed konserwacją 2024r, okno.

Fot. 18 Drewniana kapliczka w Przechodzisku, stan przed konserwacją 2024r, drzwi wejściowe.

Fot. 19 Drewniana kapliczka w Przechodzisku, stan przed konserwacją 2024r, elementy dekoracyjne ganku.

Fot. 20 Drewniana kapliczka w Przechodzisku, stan przed konserwacją 2024r, widok ogólny na ogrodzenie współczesne.